

Metodika monitoringu druhů přílohy I směrnice o ptácích – metodická skupina sovy (kulíšek nejmenší, puštík bělavý a sýc rousný)

Autor: Bohuslav Kloubec

Editor: Jan Havlíček

Verze 2020

Hlavní cíle průzkumu:

- získání aktuálních údajů o rozšíření, početnosti a vývoji populace lesních druhů sov na zájmovém území
- zjištění jejich biotopových nároků
- zjištění a popis faktorů s negativními dopady na jejich populace
- zjištění výskytu dalších ochranně významných druhů na kontrolovaných lokalitách

Metoda provádění průzkumu:

Výběr lokality

Převažujícím typem prostředí na našem území jsou staré lesní porosty nad cca 100 let věku, převážně jehličnaté s příměsí listnatých dřevin nebo smíšené. Vhodné je, když jsou staré porosty prostřídány mladšími porosty, loukami a pasekami. Všechny druhy vyhledávají větší lesní komplexy od středních poloh až po horské oblasti. Puštík bělavý hnízdí především ve starých smíšených pralesovitých porostech. Hnízdění sýce rousného bylo také prokázáno na otevřených plochách, jako např. na imisních holinách v horských oblastech.

Metoda monitoringu

Monitoring proběhne pomocí registrace hlasových projevů při použití následujících metod, nebo jejich kombinací s cílem pokrýt sledované území.

1. Celonoční akustický monitoring s využitím automatických nahrávačů (nejméně 2× na každé lokalitě). Pro bližší informace viz metoda akustického monitoringu.
2. Registrace hlasových projevů na liniovém transektu. Na vytyčené linii jsou během pomalé chůze rychlostí 2–3 km/h a s občasnými krátkými zastávkami zaznamenávány jedinci všech druhů sov a sluky lesní. Ideální délka procházené linie činí 2-5 km. Monitorovatel zvolenou trasu projde jedním směrem (registrace a vábení kulíška) a následně za tmy zpět, nebo dále po směru linie (registrace a vábení sýce rousného nebo puštíka bělavého). Ve výsledcích je nutné uvést zvlášť délku trasy, na které byl monitorován kulíšek nejmenší a zvlášť trasu, kde byly monitorovány další cílové druhy

sov (např. linie pro monitoring kulíška a dále její pokračování v čase, kdy se již kulíšek neozývá).

3. Bodový transekt s využitím dopravního prostředku s body ideálně vzdálenými od sebe do 1 km. Pokud jsou jednotlivé body od sebe vzdáleny méně než jeden km, lze výsledky považovat za srovnatelné s liniovou metodou. Vždy je nutné zaznamenat počet bodů, na kterých byly jednotlivé druhy sčítány, nikoli celkový počet bodů – např. body sčítané pozdě v noci nejsou již z pohledu monitoringu kulíška nejmenšího vhodné. Toto odlišení bodů bude zřejmé i u jejich zákresů.

Pokud se po dobu cca 5–10 minut chůze po linii nebo 2–5 minut strávených na sčítacím bodě neozve žádný jedinec, může se použít pouze pro potvrzení negativní kontroly provokace nahrávkou (pouštění teritoriálního hlasu po dobu několika minut s přestávkami pro poslech, lze použít i během pomalé chůze). Použití provokace se zaznamená do tabulky závěrečné zprávy. Při použití nahrávky více druhů na stejném místě je nutné nejprve přehrát hlas kulíška a až po několika pokusech a následném poslechu trvajícím několik minut hlas sýce rousného či puštika bělavého. Především u kulíška nejmenšího je potřeba se vyvarovat opětovným registracím stejných jedinců, protože jedinec vyprovokovaný nahrávkou je schopen doprovázet „narušitele“ až několik set metrů (výjimečně více než 1 km), přičemž doprovázení může i několikrát přerušit a znovu se na stejném nebo dalším místě objevit. Nelze ale vyloučit ani registraci 2–3 samců v těsné blízkosti najednou. Aktivní vábení je poměrně výrazným zásahem do biologie cílových druhů, proto se nedoporučuje tuto činnost provádět, resp. ji lze použít jen výjimečně pro potvrzení negativní kontroly mimo známá teritoria.

Během monitoringu jsou povinně zaznamenáváni všichni zjištění jedinci sov a sluky lesní, popř. dalších druhů ptáků (především ZCHD a a druhy přílohy 1 směrnice o ptácích).

Monitoring probíhá pouze za příznivých klimatických podmínek, tj. bez silného větru, deště, sněžení a silných mrazů.

Termín, počet návštěv a rozsah monitoringu

Na jednotlivých liniích nebo bodech proběhnou v jedné sezóně 2 (3) kontroly v rozestupu 2–4 týdnů. Monitoring se uskuteční s ohledem na aktuální klimatické podmínky a nadmořské výšky v celém rozpětí období III. – IV. (II. – V.); doplňkově též v IX. a X. (v oblastech, kde probíhal podzimní monitoring v minulosti, jinde na základě schválení odborným a regionálním garantem). Monitoring kulíška bude proveden výhradně v období ranního a večerního šera, resp. ráno po dobu cca 30–60 minut před východem slunce nebo večer stejně dlouhou dobu před západem slunce a 30–45 minut po něm; ranní a večerní kontroly je vhodné střídat. Monitoring sýce a puštika bělavého lze provádět večer od západu slunce

až soumraku po dobu několika následujících hodin a ráno po dobu několika hodin před rozedněním, resp. po celou noc.

V oblastech, kde probíhal monitoring v minulosti, je vhodné jej provádět především na stejných lokalitách, pokud nedošlo k výrazné změně biotopů. Změna termínu, počtu návštěv a rozsahu monitoringu, popř. i další odůvodněné změny oproti metodice jsou možné na základě schválení odborným garantem.

Forma odevzdávání výsledků:

- nálezová data všech zjištěných druhů sov a sluky lesní.
- stručná textová závěrečná zpráva a řádně vyplněná tabulka závěrečné zprávy.
- zákresy všech sčítacích bodů nebo linií (formát shp.).

Zdroj:

Kloubec, B., 2006: Metody monitoringu ptáků – Kulíšek nejmenší. Dep. AOPK ČR, Praha, 5 pp.

Kloubec, B., 2006: Metody monitoringu ptáků – Sýc rousný. Dep. AOPK ČR, Praha, 7 pp.

Kloubec, B., 2006: Metody monitoringu ptáků – Puštík bělavý. Dep. AOPK ČR, Praha, 4 pp.